

Asia: OPH-2509-2026

Oikeustulkkauksen erikoisammattitutkinnon perusteiden luonnos

Lausunnonantajan lausunto

Tutkinnon perusteiden työelämälähtöisyys

Uudistuksessa nojataan vahvasti siihen, että erikoisammattitutkinnon suorittajalla on jo ennestään vankka tulkkausalan kokemus ja että hän hallitsee työkielensä. Näin tuleekin olla ja tämä on syytä kirjata tutkintoperusteiden esittelyyn.

On tärkeää, että tutkinto valmentaa nimenomaisesti oikeustulkkauksen alaan. Kuitenkin kun peilataan siihen, että pitkään etenkin puhuttujen kielten osalta tulkkausalalla toimiminen käytännössä edellyttää yrittäjyystaitojen omaksumista jo aikaisemmassa uravaiheessa, yrittäjyystaidoilla on varsin suuri painoarvo opinnoissa (pakollinen osio ja vapaaehtoinen osio). Toki yrittäjyystaitojen vahvistaminen on hyvä tavoite.

Simultaanitulkkaustaito-osion poistaminen valinnaisista tutkinnonosista on valitettavaa. Simultaanitulkkaus on keskeinen osa tulkin ammattitaitoa, johon tulisi olla mahdollisuus perehtyä kunnolla. Oikeustulkkauksen erikoisammattitutkinnon suorittavat tyypillisesti (puhuttujen kielten) tulkki (AMK)-tutkinnon ja asioimistulkkauksen ammattitutkinnon suorittaneet; näihin opintoihin ei kuulu simultaanitulkkausta. Keskeisen osan tulkin ammattia tulisi sisältyä valinnaisena oikeustulkin erikoisammattitutkintoon. Tätä osaamissisältöä on vaikea saada muualta kuin tähän näyttötutkintoon valmistavista opinnoista.

Tulkkaustyöhön kuuluvalta opintosisällöltä ei pitäisi viedä tilaa kaikille tutkinnoille yhteisillä opinnoilla, joita ei ole räätelöity oikeustulkkaukseen liittyväksi. Näihin yleisiin aihesisältöihin voi tutustua helposti muualla tarjolla olevilla kursseilla.

Tutkintosisältöjä kehitettäessä pitäisi nimenomaan vahvistaa tulkin ammatillisia ydintaitoja, sillä oikeustulkkaus voi koskea oikeudellisia kysymyksiä hyvin laajasti aina yksilöiden perusoikeuksista ja kansalliseen turvallisuuteen. Siten on hyvä, että simultaanitulkkausta käsitellään edes jossain määrin kaikille (puhuttujen kielten tulkeille) pakollisissa tutkintosisällöissä.

Paikallisen tutkinnon osan lisääminen perusteisiin voi palvella työelämän tarpeita.

Tutkinnon muodostuminen

Pakollisten tutkinnonosien osuutta on vähennetty verrattuna nykyisin voimassa oleviin perusteisiin ja valinnaisten osioiden osuutta kasvatettu. Valinnaisiin osioihin on jätetty vain yksi oikeustulkkaukseen liittyvä osio ja sen laajuutta supistettu. Muut valinnaiset osiot eivät olennaisesti liity oikeustulkkaukseen, etenkin, jos niitä ei ole suunniteltu oikeustulkin ammatin näkökulmasta, mutta ne toki lisäävät tulkin laajaa osaamista eri aihepiireistä. Lisäksi kaikille tutkinnoille yhteiset valinnaisosiot ovat laajempia kuin oikeustulkin ammattiin liittyvät valinnaisosiot. Olisi suotavaa, että ammattiin olennaisesti liittyvät aiheet saavat suuremman painoarvon. Jos näin tehtäisiin, nyt liian laajana kokonaisuutena poistettu simultaanitulkkauksen valinnainen osio sopisi valittaviin osioihin.

Tutkinnon osien sisältö

Yleisesti tutkinnon osien sisällön kuvauksiin on kirjattu perusteltuja kokonaisuuksia, ja nykyisissä perusteissa olevia yksityiskohtaisia vaatimuksia on tuotu ylätasolle. Vaikka yksityiskohtainen vaadittujen taitojen kuvaus on auttanut näyttötutkintoon valmistautuvaa yksilöä, uudistus selkeyttää kokonaisuutta. Samalla se kuitenkin asettaa koulutusta tarjoaville aiempaa enemmän vastuuta suunnitella koulutuksen sisältö niin, että oikeustulkkausviestinnän ja oikeustulkin työn eri puolet tulevat käsitellyiksi laajasti. Koulutuksen tarjoajalta vaaditaan siis vankkaa tulkkausviestinnän ja oikeustulkin työn käytännön osaamista sekä näkemystä näiden kehittymisestä.

Oikeustulkin työkielten hallinta -osiota on vähennetty 10 osaamispisteellä. Tämä korostaa sitä, ettei tutkinto ole kielitutkinto vaan nimenomaan tulkkausviestinnän ja tulkin työn ammattitutkinto. Näin erikoisammattitutkintoon osallistuvalla edellytetään vankkaa kielellistä osaamista, ja tutkinnossa voidaan keskittyä nimenomaan oikeustulkkauksen alaan liittyvän osaamisen tarkasteluun ja omaksumiseen.

Esitämme huomioita seuraaviin kohtiin:

2.1. Ammatillinen toiminta oikeustulkkausalalla:

- Erikoisammattitutkintoon valmistavat opinnot on suunnattu vankan tulkkausosaamisen omaaville. Siihen nähden, että tulkkausalalla toimiminen käytännössä edellyttää yrittäjyystaitojen omaksumista jo aikaisemmassa uravaiheessa, yrittäjyystaidoilla on varsin suuri painoarvo opinnoissa. Siksi on olennaista, että opintosisältö keskittyy yrittäjyys/työntekijätaitoihin nimenomaisesti tulkkausalalla.

- Alan säädökset ja ammatilliset ja eettiset periaatteet: ”Opiskelija hyödyntää vastuullisesti tekoälyä ja muita teknologioita”. Tulkin on hyvä osata hyödyntää erilaisia työvälineitä työssään. Tekoälyllä ei ole vielä osoitettu olevan erityistä asemaa ammattitulkin tulkkausprosessissa, joten se saa

tarpeettoman suuren näkyvyyden perusteissa. Tämä heijastaa yhteiskunnassa nyt vallalla olevia odotuksia tekoälylle. Tekoälyn roolin korostamisen sijaan olennaisempaa on tunnistaa, millaiset työvälineet tukevat tulkin työtä, kun teknologia kehittyvät edelleen. Siksi perusteisiin olisi hyödyllisempää kirjata, että opiskelija ”osaa arvioida millaisia teknologioita voi hyödyntää työssä ja osaa käyttää niitä vastuullisesti”.

- Tulkkausprosessin hallinnassa on olennaista, että tulkki osaa reflektoida omaa osaamistaan. Myös työn aiheuttamaa kuormitusta on osattava hallita tai käsitellä. Työhyvinvointiin kiinnitetään voimassa olevissa tutkintoperusteissa huomiota, eikä ole perusteltua poistaa kokonaan tätä aihepiiriä näyttötutkinnon perusteista.

- Yrittäjänä tai toisen palveluksessa toimiminen: opiskelija ”sopii työstä ja sen ehdoista toimeksi- tai työnantajan kanssa”. Tässä lienee tarkoituksena sanoa, että opiskelija osaa soveltaa yrittäjyystaitojaan tai työläinsäädäntöä sopiessaan työstä ja sen ehdoista toimeksi- tai työnantajan kanssa.

- Yrittäjänä tai toisen palveluksessa toimiminen: digitaalisen ja muun toimintaympäristön turvallisuudesta huolehtiminen tulisi sisältää myös työergonomiasta ja omasta työkyvystä huolehtimisen. Esimerkiksi puhetyöläisen tulisi osata huoltaa tärkeintä työvälinettään eli ääntään.

- Oman toiminnan kehittäminen ja alan kehityksen seuraaminen: Sen sijaan, että opiskelija seuraa muiden toimijoiden tulkkausalan ulkopuolisten asettamia ja työnkuvaan kohdentuvien vaatimusten muutoksia, olisi tärkeämpää, että hän osaa arvioida niitä kriittisesti ja osaa perustella ammattimaisen tulkkauksen merkityksen yhteiskunnassa.

2.2. Oikeustulkin toimintaympäristö:

Tulkkauksen erityisryhmien tunteminen: ”Tulkkauksen erityisryhmät” merkityksessä ”vammaisten tulkkauspalvelut” voisi nimetä suoremmin vammaisten tulkkauspalveluksi. Alalla ei ole tapana käyttää termiä erityisryhmät, vaan se on alan ulkopuolisten toimijoiden käyttämä termi.

Tulkkauksen erityisryhmien tunteminen: Kohta ”opiskelija selvittää kuulo, kuulonäkö, ja puhevammaisten tulkkauspalvelun ja vammaispalvelun yleisiä periaatteita työn kannalta tarpeellisessa määrin ja osoittaa toiminnassa tuntevansa viittomakielen sekä kuulo, kuulonäkö ja puhevammaisten tulkkaukseen liittyviä erityiskysymyksiä työn kannalta tarpeellisessa määrin”: On hyvä huomata, että kuulo-, kuulonäkö- ja puhevammaisten tulkkiin peruskoulutuksessa ammattikorkeakoulussa perehdytään jo näihin periaatteisiin ja ns. erityiskysymyksiin ja että viittomakielen tulkin, kirjoitustulkin ja puhevammaisten tulkin ammatit ovat eriytyneitä ja niihin on

erilliset pohjakoulutukset. Niinpä olisi hyödyllisempää kirjata perusteisiin, että opiskelija tuntee oman tulkkausalaansa liittyviä erityiskysymyksiä työn kannalta tarpeellisissa määrin, jos katsotaan, että kohta on oleellinen. Jos kuitenkin kirjauksen tarkoitus on tuoda esiin sitä, että erikoisammattitutkinnon perusteet ovat yhteiset puhuttujen kielten ja viittomakielten tulkeille sekä kirjoitustulkeille ja puhevammaisten tulkeille, olisi tämä luontevampaa todeta tämä esimerkiksi jonkinlaisessa johdannossa.

Ennakoimme, että tarve kuurojen ja kuulevien viittomakielen tulkkien yhteistyölle nimenomaan oikeustulkkauksessa kasvaa. Siksi koulutuksen olisi syytä antaa siihen valmiuksia viittomakielen tulkeille. Sen tulisi antaa koulutukseen osallistujalle valmiudet tunnistaa tilanteet, joissa tarvitaan kuuron tulkin erityistä osaamista ja kykyä mukauttaa viittomakielen käyttöään osallistujan kielellisten ja kommunikaatiotarpeiden mukaan, ja taidon työskennellä tällöin kuuron tulkkiparin kanssa. Kyse on reletulkkauksen hyödyntämisestä.

Vammaisten tulkkauspalveluiden erillisen esiin noston sijaan erityisryhmiin voitaisiin lukea esimerkiksi ikääntyvien, muistisairaiden, kielellisiä häiriöitä tai alentuneen kommunikointikyvyn omaavien tai haastavassa vuorovaikutustilanteessa hoidettavaan tulkkaukseen liittyviä erityiskysymyksiä. Tämä voisi tuoda työvälaineitä kaikille tulkeille kielestä tai modaliteetista riippumatta.

2.4 Oikeustulkkaustaito:

Ammattitaitovaatimukset, Valmistautuminen tulkkaustilanteeseen oikeustulkkausalalla: ”opiskelija tuntee toimeksiantoon liittyvän keskeisen lainsäädännön”. Tämä voisi olla kirjattuna myös esim. ”opiskelija selvittää toimeksiantoon liittyvän keskeisen lainsäädännön”, mikä kertoo siitä, että ulkolukua olennaisempaa on ymmärtää, mikä on olennaista tietoa ja osata hankkia sitä.

Ammattitaitovaatimukset, Tulkkausmenetelmien ja tulkkausteknisten keinojen hallinta: ”Opiskelija tuntee simultaanitulkkauksen periaatteet ja hallitsee kuiskaustulkkauksen”. On kestäväntä, jos erikoisammattitutkinnoissa ei vaadita simultaanitulkkauksen hallintaa oikeustulkkauksessa. Vaikka uudistamisen tavoitteista kertovassa lausuntopyynnön osiossa on kerrottu, että osa simultaanitulkkauksen valinnaisesta tutkinnonosasta on siirretty pakolliseen Oikeustulkkaustaito - tutkinnon osaan, se ei käytännössä näy perusteissa kuin simultaanitulkkauslaitteistoon tutustumisena. Simultaanitulkkaus on keskeistä tulkin ammattitaitoa, jonka merkitys saattaa kasvaa, jos esim. käsittelyprosesseja halutaan nopeuttaa.

Ammattitaitovaatimukset, Toiminta tulkkaustilanteessa: On hyvä, että perusteissa on kiinnitetty aiempaa enemmän huomiota oikeusalan käsitteistön ja ilmiöiden ymmärtämiseen, mihin viittaa se, että tulkin on roolinsa puitteissa kyettävä tarpeen vaatiessa selittämään näitä.

Muut huomiot

Tutkinnon arvoperustaan on kirjattu, että ” Osallisuus, aktiivinen toimijuus, avoimuus ja yhteisöllisyys korostuvat ammatillisen koulutuksen toiminnassa.” Tämä ei erityisesti heijastu oikeustulkkauksen erikoisammattitutkinnon perusteista, sillä ne eivät vaikuta erityisesti kannustavan aktiiviseen toimijuuteen oikeustulkkausalalla tai ammatin puolesta yhteiskunnassa. Arvoperustaan kirjatut asiat toteutuvat oikeustulkkauksen erikoisammattitutkinnon perusteissa vain, jos opiskelija valitsee kaikki valinnaiset tutkinnonosat.

Vaikka oikeustulkkauksen erikoisammattitutkinnon perusteet ovat samat kaikille tulkeille kielestä ja modaliteetista riippumatta, huomautamme, ettei vammaisten tulkkauksipalveluita tuottavien tulkkien ole ollut mahdollista vielääkään suorittaa erikoisammattitutkintoa. Tähän on erityisesti kiinnitettävä huomiota.

Muutoin Kieliasiantuntijat ry yhtyy Kuurojen Liiton ja Viittomakielialan Osuuskunta Vian lausuntoihin. Huomautamme kuitenkin, että vaikka viittomakielten tulkkaukset on lähes aina simultaanista, kielellisesti haastavimmissa tapauksissa myös viittomakielten tulkkauksessa on oikeudessa konsekutiivitulkkauksesta hyötyä, ja sitä kannattaisikin rohkeammin käyttää tilanteen niin vaatiessa. Tilanteissa, joissa tulkeilla on vaikea ymmärtää asiakasta, voidaan jokin osio tulkata konsekutiivisesti, jolloin tulkin tulisi hallita myös tämä tekniikka.

Lisäksi yhdyimme Itä-Suomen yliopiston Humanistisen osasto muissa huomioissa esittämään hyvään lausuntoon.

Tulkkien ammattijärjestö Kieliasiantuntijat ry kiittää mahdollisuudesta lausua oikeustulkkauksen erikoisammattitutkinnon perusteiden luonnoksesta, vaikka järjestö puuttui alkuperäiseltä jakelulistalta.

Gorschelnik Hanna
Kieliasiantuntijat ry